

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної роботи

Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

**ПЕДАГОГІЧНА (ВИРОБНИЧА) ПРАКТИКА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

***PEDAGOGICAL (INDUSTRIAL) PRACTICE IN GENERAL SECONDARY
EDUCATION INSTITUTIONS***

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський)

тип дисципліни _____ практика

мова викладання _____ українська

Робоча програма з «Педагогічної (виробничої) практики у закладах загальної середньої освіти» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань А Освіта, спеціальності А3 Початкова освіта Освітньої програми «Початкова освіта».

«28» 02 2025 р. 14 с.

Розробник: Якименко Світлана Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти.

Талант освітньої програми "Початкова освіта" Якименко С.І., кандидат пед. наук, доцент.

Проект робочої програми з «Педагогічної (виробничої) практики у закладах загальної середньої освіти» розглянуто на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол № 8 від «03» березня 2025 р.

Завідувач кафедри

[Підпис]
Світлана Якименко

Проект робочої програми з «Педагогічної (виробничої) практики у закладах загальної середньої освіти» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського

Протокол № 3 від «06» березня 2025 р.

Голова

[Підпис]
Людмила Хрящевська

Проект робочої програми з «Педагогічної (виробничої) практики у закладах загальної середньої освіти» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

[Підпис]
Андрій Лабарткава

Робочу програму з «Педагогічної (виробничої) практики у закладах загальної середньої освіти» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 3 від «26» 03 2025 р.

Голова НМР НУК

[Підпис]
Сергій Слободян

© НУК, 2025

© Тимченко А.А., 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	5
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	6
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	6
<i>4. Очікувані результати навчання</i>	6
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	6
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування</i>	11
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	11
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	15
<i>9. Засоби навчання</i>	15
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	16

ВСТУП

Анотація

Педагогічна (виробнича) практика у закладах загальної середньої освіти здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є одним із важливих видів навчальної роботи і здійснюється з метою набуття виробничих навиків приймати самостійно рішення в реальних виробничих умовах. Вона покликана підготувати майбутніх спеціалістів до реальної практичної роботи, забезпечити належний рівень їхньої професійної підготовки.

Освітній контент передбачає оволодіння студентами другого (магістерського) рівня інноваційними методами і формами організації професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти; формування професійних умінь і навичок для подальшого їх використання в реальних умовах самостійної практичної діяльності; розвиток внутрішньої установки на педагогічну професію (розвиток педагогічної позиції); формування ключових загальних та фахових компетентностей.

Ключові слова: педагогічна (виробнича) практика; інноваційні методи; фахові компетентності; нормативно-правова документація; Державний стандарт.

Abstract

Administrative and managerial practice of applicants for the second (master's) level of higher education is one of the important types of educational work and is carried out with the aim of training specialists in the specialty A3 Primary Education, capable of successfully performing professional tasks and functional duties in the field of primary education; forming competencies necessary for the implementation of the concept of "New Ukrainian School", forming practical skills and abilities for organizing the educational process in primary school.

Educational content involves familiarizing students with the regulatory and legal framework of the educational institution; with the functional responsibilities of the primary education manager; forming skills and abilities for ensuring the organization of the educational process in primary school; familiarizing with traditional and innovative technologies for organizing and conducting methodological work in primary school; developing the ability to carry out monitoring activities in primary school management.

Keywords: administrative and managerial practice; innovative methods; school principal; regulatory and legal documentation; State Standard.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни					
		денна форма навчання			заочна форма навчання		
Кількість кредитів – 12	Галузь знань А Освіта	Вибіркова					
Модулів – 1		Рік підготовки:					
Змістових модулів – 4		2-й			2-й		
		Семестр					
		3-й			3-й		
Електронний адрес РПНД на сайті Університету:	Спеціальність А3 Початкова освіта Освітня програма «Початкова освіта»	Лекцій, год.					
		Практичні, год.					
Самостійна робота, год.							
		360			360		
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Індивідуальні завдання:					
Загальна кількість годин – 360							
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -0; самостійної роботи– 24.	Освітній рівень: другий (магістерський)	Вид контролю					
		3-й семестр залік			3-й семестр залік		
		Форма контролю: комбінована					

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета педагогічної (виробничої) практики полягає у тому, щоб на основі теоретичних знань, досягти розвитку практичних і спеціальних (фахових) компетентностей в умовах освітнього процесу початкової школи, підготовці до виконання функціональних обов'язків учителя початкових класів.

Завдання педагогічної (виробничої) практики:

- ознайомити з нормативно-правовою базою діяльності закладу освіти; поглибити і закріпити теоретичні знання, одержані студентами в університеті, і навчити застосовувати ці знання на практиці;
- розширити знання студентів про особливості проведення різних типів уроків із застосуванням сучасних методів, що активізують пізнавальну діяльність учнів, із застосуванням інноваційних технологій навчання, в тому числі дистанційних;
- озброїти вміннями здійснювати аналіз діяльності вчителя, вивчати педагогічний досвід, аналізувати й оцінювати професійну діяльність та результати роботи вчителів початкової школи; брати участь у проведенні експертизи навчальних матеріалів, методичних розробок тощо;
- озброїти вміннями здійснювати планування, проведення експериментального дослідження, здійснення аналізу й опису експериментальних даних;
- розвивати у студентів любов до педагогічної професії, стимулювати прагнення до самоосвіти і вдосконалення своїх педагогічних здібностей з метою підготовки до творчого розв'язання завдань навчання і виховання молодших школярів в умовах НУШ.

3. Очікувані результати навчання

Проходження педагогічної (виробничої) практики відбувається разом з вивченням таких дисциплін як: «Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти», «Інноваційні технології навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі», «Інноваційні технології навчання математичної освітньої галузі в початковій школі», «Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», «Інноваційні технології навчання фізкультурної та мистецької освітніх галузей у початковій школі», «Сучасні моделі початкової освіти».

4. Очікувані результати навчання

Проходження педагогічної (виробничої) практики передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

ПР-01. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння/навички розв'язання проблем початкової освіти, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.

ПРН-3. Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу.

ПРН-4. Організовувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.

ПРН-6. Об'єктивно оцінювати результати діяльності учнів та колективів у сфері початкової освіти, проводити педагогічну експертизу, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

- ЗК-1.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК-3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
ЗК-4. Здатність працювати автономно.

II. Фахові:

СК-1. Здатність реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти, в професійній діяльності, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

СК-2. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері початкової освіти.

СК 3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси в організації освітнього та наукового процесів у сфері початкової освіти.

СК 4. Здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.

СК 5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та навчання впродовж життя.

СК 6. Здатність управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, що потребує нових стратегічних підходів, з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

СК 7. Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти.

СК 8. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби та перспективи, оцінювати результати діяльності команд та колективів.

5. Зміст педагогічної (виробничої) практики

№	Назви розділів	Самостійна робота (кількість годин)
Змістовий модуль 1. Загальне ознайомлення із організаційно-педагогічними аспектами роботи ЗЗСО. Планування практичної діяльності, ведення спостереження та аналіз шкільної документації (60 годин, 2 кредити)		
1	Участь в настановній конференції. Інструктаж з техніки безпеки й протипожежної безпеки. Знайомство з системою охорони праці. Ознайомлення зі змістом та завданнями практики.	5
2	Зустріч з адміністрацією школи з метою знайомства з базою педагогічної практики. Ознайомлення із закладом освіти, його структурою, умовами навчання учнів, укомплектуванням закладу освіти.	10
3	Складання індивідуального плану роботи студента практиканта на період проходження практики (по днях), його реалізація упродовж практики.	10
4	Вивчення та аналіз планів роботи школи, детальне знайомство з програмами, підручниками, розкладом занять; знайомство з матеріальною базою школи; вивчення особових справ учнів, щоденників, класних журналів; спостереження за учнями під час відвідування уроків з різних предметів у закріпленому класі	20
5	Складання календарно-тематичного плану навчальної роботи для класу, за яким закріплено студента-практиканта	15
Всього:		60 год.

Змістовий модуль 2		
Навчально-педагогічна діяльність студента-практиканта (60 годин, 2 кредити)		
1	Планування, підготовка конспектів та проведення уроків з усіх навчальних предметів згідно з програмами для початкової школи (1-4 класи)	20
2	Перевірка й оцінювання письмових робіт учнів, ведення шкільної документації.	20
3	Матеріали з досвіду роботи вчителя (опис досвіду вчителя, цікаві знахідки педагога, портфоліо).	20
	Всього:	60 год.
Змістовий модуль 3		
Виконання індивідуального завдання з теми кваліфікаційної роботи магістра. Виконання індивідуального завдання. (60 годин, 2 кредити)		
1	Участь у різних видах науково-педагогічної роботи; оволодіння методами досліджень; вивчення та узагальнення джерел за темою кваліфікаційної роботи.	20
2	Розроблення анкет для проведення експериментального дослідження з теми магістерської роботи;	20
3	Підготовка тез доповіді (виступу) на науковій конференції тощо.	20
	Всього:	60 год.
Змістовий модуль 4.		
Навчально-виховна діяльність студента-практиканта		
Підведення підсумків практики, оформлення звітної документації (60 годин, 2 кредити)		
1	Спостереження за організацією виховного процесу в класі та формами виховної роботи вчителя-класовода.	10
2	Проектування та розробка виховних заходів в урочний час: рольових ігор, вікторин, майстер-класів, бесід; та в позаурочний час: тренінгів, конкурсів ярмарок, естафет, екскурсій тощо; проведення одного залікового позакласного заходу.	16
3	Проведення психолого-педагогічного моніторингу поведінки учнів у просторі класу (опис та оцінка трьох аспектів поведінки в контексті організації освітнього простору в межах класу): а) територіальної поведінки учнів у просторі класу, з врахуванням його зонування; б) особливостей соціально-психологічного клімату в класі (емоційна складова клімату); в) комунікативна поведінка учнів у просторі класу. Проведення різноманітних методів дослідження психолого-педагогічних спостережень, бесід з учнями, батьками та педагогами, аналіз продуктів діяльності учнів, анкетування, опитування, тощо.	15
4	Оформлення звітної документації. Підготовка електронного звіту презентації.	15
5	Участь у підсумковій конференції, презентація і захист результатів практики.	4
	Всього:	60 год.
	Всього:	240 год.

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами освіти компетенцій забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді самостійної роботи.

Основними методами навчання є репродуктивний та дослідницький.

Форми оцінювання (контролю): письмовий контроль та самоконтроль.

Засобами діагностики результатів навчання та методами їх демонстрування є:

- виконання індивідуального завдання з практики;
- оформлення звіту з практики.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Під час проходження практики передбачені різні форми та методи поточного контролю. Щоденний поточний контроль здійснюється керівником від бази практики та керівником практики від університету, він полягає у контролі часу початку та закінчення роботи, відомості щодо особистої участі кожного здобувача вищої освіти у виконанні необхідного обсягу робіт, у тому числі самостійної роботи здобувачем вищої освіти, ведення щоденника практики тощо.

Підсумковий контроль полягає у перевірці щоденника практики та звіту про виконання завдань в рамках програми практики, що має бути підготовлений здобувачем вищої освіти особисто, захисту звіту та складання диференційного заліку.

Вимоги до звіту й захисту результатів практичної підготовки

Загальні вимоги до здобувачів вищої освіти під час проходження практики:

- виконувати передбачені програмою практики завдання теоретичного та практичного характеру;
- вести облік виконаної роботи у щоденнику педагогічної практики;
- спостерігати за освітнім процесом початкової школи;
- підготувати звіт про виконану роботу.

Практика проводиться на базі загальноосвітніх шкіл м. Миколаєва (відповідно до укладених угод). Студенти проходять практику на постійному робочому місці індивідуально або в складі мікрогрупи (2-3 особи). Вони прикріплюються до вчителя початкових класів і під його керівництвом виконують програму практики.

Оформлення і подання звітної документації:

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта.
2. Щоденник практики.
3. Розгорнуті плани-конспекти 5 уроків української мови, літературного читання, математики, «Я досліджую світ» та один на вибір (з мистецтва, фізичної культури, дизайну і технологій, англійської мови), оформити (презентація Power Point та друкований (рукописний) формат на папері формату А4) з оцінкою вчителя за п'ятибальною шкалою, завіреною підписом учителя і методиста.
4. Розгорнутий план-конспект виховного заходу (презентація Power Point, друкований або рукописний), який оформлено на папері формату А4, оцінений (за п'ятибальною шкалою) та завірений учителем і методистом або педагогом-організатором.
5. Матеріали з досвіду роботи вчителя (опис досвіду вчителя, цікаві знахідки педагога, портфоліо).
6. Стаття за результатами каліфікаційної роботи.
7. Звіт та презентація про проходження практики студента практиканта.
8. Характеристика на студента-практиканта з оцінкою, завірена печаткою закладу освіти.

8. Критерії оцінювання результатів навчальної практики

Оцінювання результатів практики здійснюється експертно. Оцінка обчислюється як сума балів за результатами виконання завдань практики, оформлення звіту та його захисту.

**Критерії оцінювання знань за результатами проходження
навчальної практики**

Форма оцінювання	Кількість балів
Поточний контроль Повнота виконання завдання, використання новітніх інформаційних джерел, чинних нормативних та законодавчих документів, тощо.	40
Захист результатів практики Презентація результатів, аргументованість та повнота відповідей на запитання, відгук керівника підрозділу бази практики тощо.	60
	100

Підсумкова оцінка звіту з виробничої практики визначається згідно зі шкалою.

Критерії оцінки	Оцінка	
	за 100 бальною шкалою	ECTS
Наявні всі необхідні документи з практики з усіма реквізитами; звіт написано самостійно з дотриманням формальних вимог; завдання практики виконані і висвітлені повністю; здобувачем вищої освіти продемонстрований високий рівень обґрунтування власних ідей, висновків, творчий підхід; звіт захищено успішно та отримано відповіді на запитання зі звіту.	90-100	A
Наявні всі необхідні документи з практики, проте деякі реквізити відсутні; звіт написано самостійно, але деякі формальні вимоги порушені; завдання практики виконані і висвітлені не всебічно; здобувачем вищої освіти продемонстрований високий рівень обґрунтування власних ідей, висновків, проте вони суперечливі чи взаємовиключні; звіт захищено успішно, із зауваженнями.	82-89	B
Наявні всі необхідні документи з практики, проте деякі реквізити відсутні чи зазначені недостовірні дані; звіт засновано на плагіаті без використання посилань та/або деякі формальні вимоги порушені чи недотримані взагалі; завдання практики виконані і висвітлені не в повному обсязі; здобувач вищої освіти продемонстрував схильність до механічної копіювання чужих ідей, висновків, вони суперечливі чи взаємовиключні; звіт ледве захищено через малоадекватні відповіді на запитання для захисту.	74-81	C

Звіт з практики характеризується неповною відповідністю програмі практики (виконано 50...75 % зазначених у програмі завдань), неповним складом додатків, які вимагаються відповідним розділом стажування (50...75 % додатків від загальної кількості), неактуальністю поданої у звіті інформації. Задовільна відповідь на обґрунтування пакету документів з практики без посилань на інформаційні джерела, окремі помилки, виправлення яких відбувається за допомогою керівника практики, середній рівень виконання практичних завдань. Здобувач посередньо володіє змістом роботи, при відповіді на запитання допустив численні помилки.	64-73	D
Звіт з практики характеризується обмеженим викладенням змісту програми (роботи) або неповною відповідністю програмі практики (50 % охоплення зазначених у програмі завдань), неповним складом додатків, які вимагаються відповідним розділом (темою) практики (50 % необхідних додатків), неактуальністю поданої у звіті інформації. Відповідь щодо обґрунтування пакету документів з практики надана в мінімально допустимому обсязі, містить значні неточності, граничний рівень виконання практичних завдань. Здобувач посередньо володіє змістом роботи, відповідь на запитання містить принципові помилки.	60-63	E
Відсутні один чи більше документів з практики, деякі реквізити відсутні чи зазначені недостовірні дані; звіт повністю засновано на плагіаті без використання посилань та/або багато формальних вимог порушено чи недотримано взагалі; завдання практики пророблені і висвітлені не належним чином; здобувач вищої освіти продемонстрував схильність до механічної копіювання чужих ідей, висновків, вони суперечливі, взаємовиключні і можуть бути майже не пов'язаними з матеріалами практики; звіт не захищено через неадекватні відповіді на запитання для захисту і слабку орієнтацію в матеріалах звіту	35-59	FX
Звіт з практики характеризується частковим викладенням змісту роботи або не відповідністю змісту роботи вимогам програми практики, відсутністю додатків, які вимагаються відповідним розділом (темою) практики, недостовірністю поданої у звіті інформації. Незадовільна відповідь, відсутній обсяг пакету документів з практики, грубі помилки, неспроможність їх виправлення, відсутність виконання практичних завдань. Здобувач має порушення графіку проходження практики, несвоєчасно подав звіт на кафедру.	1-34	F

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

До засобів навчання слід віднести використання персональних комп'ютерів з доступом до мережі інтернет, які дають змогу оформлювати документацію, готуватися до роботи тощо. Інструменти і обладнання забезпечуються базою практики.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Антонова О. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ: Генеза, 2019. 96 с.
2. Бібік Н.М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: poradnik для вчителя» за загальною редакцією Н.М. Бібік. Київ, Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с.
4. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів: навч.-метод. посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання). Вінниця, 2007. 222 с.
5. Концепція розвитку педагогічної освіти / МОН України // Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
6. Типові освітні програми Нової української школи для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К.: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
7. Фенчик О. М. Педагогічна комунікація: навчальний посібник для студентів спеціальностей 011 «Освітні, педагогічні науки», 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр. Мукачево: вид во МДУ, 2018. 215 с.

Додаткова

1. Галата С. Інтегрований підхід забезпечують завдання, які моделюють життєві ситуації дитини. Освіта України. 2017. № 46. С.9.
2. Добровольський В.В., Костенко О.К. Використання мультимедійних і дистанційних технологій у професійній діяльності педагога-новатора Завуч. Усе для роботи. 2017. №3-4. С. 2-15.
3. Закон України «Про вищу освіту» Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Закон України «Про освіту» Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Національна рамка кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
6. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/innovaciyi>.
7. Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти, «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>
8. Рома О. Гра по-новому, навчання пор іншому. Методичний посібник. The LEGO Foundation. 2018. 44 с.
9. Червінська І., Довбенко С. Теоретико-методичні засади виховної роботи в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студ. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. 515 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України URL: <http://www.mon.gov.ua>
2. Освітній портал URL: <http://www.ocbita.kiev.ua/index.html>
3. Бібліотеки Бібліотечний світ України URL: <http://www.ukrlibword.kiev.ua>
4. Бібліотека Верховної Ради України Українська Академія державного управління при Президентіві України URL: <http://www.academy.kiev.ua>
5. Державна науково-технічна бібліотека України URL: <http://www.gntb.nt.org>
6. Наукова бібліотека ім. Максимовича URL: <http://www.library.univ.kiev.ua>
7. Філософія в Україні. <http://www.philosophy.kiev.ua/lib>
8. Національна парламентська бібліотека URL: <http://www.nplu.kiev.ua>
9. Національна бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» URL: <http://www.library.ukma.kiev.ua>
10. Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка <http://www.brama.com/ntsa/ukr.html>
11. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва URL: <http://lucl.lucl.kiev.ua>
12. Науково-довідкова бібліотека центральних державних архівів України URL: <http://www.ndlib.archives.gov.ua>
13. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова URL: <http://www.npu.kiev.ua>
14. Національний університет імені Т.Г. Шевченка URL: <http://www.univ.kiev.ua>
15. Національна бібліотека України ім. В.Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
16. Державна освітянська бібліотека України URL: <http://www.edu-ua.net/library>
17. Віртуальні бібліотеки, е-каталоги та довідники е-ресурсів. URL: http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_virtual_libraries/
18. Державні бібліотеки України та інших країн. URL: http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_state_libraries/
19. Освітні ресурси. URL: http://intellect-invest.org.ua/educ_resources/ Музей Миру | MEGU - МEGУ URL: <https://www.megu.edu.ua/uk/muzej-myr>